

Gemeenteraad

Vergadering van 19 september 2023
Beleid en Uitvoering - Team Samenleving

2023_RAAD_00047 Gezondheidsbeleid 2023-2026

Auteur

Colinde Heijink

Overlegd met

Mariska Zwartsenburg, verschillende collega's uit het sociale en fysieke domein

Portefeuillehouder

T. Jongman

Samenvatting

Gezondheid is van grote waarde voor ons allemaal. Gezondheid gaat over het vermogen om je aan te kunnen passen, kwaliteit van leven, meedoen in de samenleving, dagelijks functioneren, mentaal welbevinden en de omgeving waarin je woont. Gezondheid staat dus niet op zichzelf. Als gemeente werken we daarom vanuit een brede kijk op gezondheid om een gezond leven makkelijker te maken voor alle inwoners van de gemeente Steenwijkerland. Om deze ambitie te behalen zetten we in op twee doelen:

1. Een gezondere sociale en fysieke omgeving;
2. Het maken van gezonde keuzes wordt makkelijker voor inwoners [kennis, gedrag en vaardigheden].

Om tot een lokaal gezondheidsbeleid te komen, dat voldoet aan de kaders die in artikel 13 van de Wet publieke gezondheid (Wpg) zijn opgesteld hebben we landelijke en regionale trends en ontwikkelingen bekeken, is een cijfermatig beeld van de gemeente Steenwijkerland opgesteld en zijn er verschillende gesprekken gevoerd met inwoners en professionals. Op basis van deze informatie en bestaande afspraken hebben we vijf prioriteiten benoemd. De prioriteiten zijn hieronder in willekeurige volgorde weergegeven.

- Inwoners ervaren een betere mentale gezondheid;
- Meer inwoners ervaren dat zij gezondheidsvaardig zijn;
- Meer ontmoeting in een veilige en uitnodigende omgeving;
- Inwoners bewegen meer (incl. afname van overgewicht);
- Afname middelengebruik (roken, alcohol- en drugsgebruik).

Per prioriteit zijn vervolgens verschillende ontwikkelrichtingen beschreven. De ontwikkelrichtingen die zijn beschreven in het gezondheidsbeleid zijn richtinggevend en vormen een basis voor het vervolg. Samen met inwoners en organisaties werken we deze richtingen verder uit: wat gaan we precies doen en wie kan daarin welke rol spelen? Gezondheid staat immers niet op zichzelf. Samenwerken is noodzakelijk: lokaal, regionaal, landelijk maar ook wereldwijd. Met dit gezondheidsbeleid dragen we bij aan een groot aantal van de sustainable development goals (SDG's).

Beschrijving

Inleiding

De houdbaarheid van de gezondheidszorg in Nederland staat steeds meer onder druk. We hebben te maken met een personeelstekort in de zorg, de betaalbaarheid van zorg staat onder druk en de toename van leefstijl gerelateerde aandoeningen neemt toe. Deze opgaven zijn sinds de uitbraak van Covid-19 nog urgenter geworden. De coronaperiode laat ons zien dat gezondheid, sociaal contact, welbevinden en zelfstandig functioneren voor iedereen basisbehoeften zijn en dat professionals hierin een belangrijke rol spelen. Gezondheid en preventie staan hierdoor steeds hoger op de agenda. Ook in de gemeente Steenwijkerland. Een 'Gezond leven makkelijker maken' is één van de zes opgaven in het sociaal domein waaraan we werken. In het kader van het welzijn van onze inwoners en vanwege de uitdaging om samen met inwoners en organisaties zorg toegankelijk te kunnen houden.

In de afgelopen jaren is het denken over gezondheid veranderd en verbreed. Wanneer we het hebben over gezondheid hanteren we een brede definitie. Gezondheid is meer dan de aan- of afwezigheid van ziekte. Veel factoren zijn tenslotte van invloed op je gezond en je veerkrachtig voelen. We zien gezondheid als de mate waarin iemand in staat is om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden in het leven (Huber, Jung & van den Brekel-Dijkstra, 2022). Met die brede benadering dragen we bij aan het vermogen van mensen om met de fysieke, sociale en emotionele uitdagingen in het leven om te gaan. Dit wordt ook wel positieve gezondheid genoemd. Het gaat daarbij niet alleen om het individu. Ook de leefomgeving en een sterke sociale basis zijn van belang en kunnen bijdragen. Met het gezondheidsbeleid bepalen we de ambities en doelen waar we op in zetten in de gemeente Steenwijkerland. Het gaat om de lange termijn.

De gemeente heeft verschillende taken en rollen op het gebied van gezondheid. Dit is geregeld in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor het beschermen, bewaken en bevorderen van de gezondheid van onze inwoners. Het hebben van actueel gezondheidsbeleid is een wettelijke verplichting vanuit de Wpg. In de raadsvergadering van 24 januari 2023 hebben we aan uw raad aangegeven dat we bezig zijn met het gezondheidsbeleid en in mei hebben we uw raad geïnformeerd over het proces. Met dit voorstel leggen we het gezondheidsbeleid ter besluitvorming voor aan uw raad.

Met dit gezondheidsbeleid dragen we bij aan een groot aantal van de sustainable development goals (SDG's). Dit zijn 17 gezamenlijke doelen waar niet alleen gemeenten in Nederland aan bijdragen, maar waar ook gemeenten in andere landen aan werken. De doelen hangen met elkaar samen en gaan over een balans tussen het welzijn van mensen, kwaliteit van natuurlijke ecosystemen en economische welvaart. In bijlage 7 geven we aan welke prioriteit uit het gezondheidsbeleid aan welke SDG's bijdraagt.

Gewenst resultaat

Een gezond leven makkelijker maken voor alle inwoners van de gemeente Steenwijkerland.

Argumenten

1.1 Het gezondheidsbeleid geeft inhoudelijk richting voor de uitvoering van het gezondheidsbeleid.

De prioriteiten die we in het gezondheidsbeleid hebben beschreven zijn zorgvuldig gekozen. Ze zijn bepaald aan de hand van:

- landelijke documenten (zoals de landelijke nota gezondheidsbeleid en het nationaal preventieakkoord), landelijke en regionale ontwikkelingen (zoals het Integraal Zorgakkoord [IZA], het Gezond en Actief Leven Akkoord [GALA]);
- regionale ontwikkelingen en het regiobeeld IJssel-Vecht;
- lokale cijfers [o.a. vanuit de monitors van de GGD IJsselland];

- de opbrengsten uit de gesprekken en bijeenkomsten met inwoners en professionals over gezondheid [o.a. 10 mei 2023].

Op basis van al deze informatie hebben we het gezondheidsbeleid vormgegeven en zijn vijf prioriteiten met ontwikkelrichtingen beschreven. Met het vaststellen van deze kaders geeft uw raad inhoudelijk richting aan het uitvoeringsplan.

1.2 Een integrale aanpak is noodzakelijk

Gezondheid staat niet op zichzelf. Om je gedrag te veranderen heb je verschillende vaardigheden nodig. Maar ook je motivatie om je gedrag daadwerkelijk te willen veranderen en een omgeving die dit gedrag kan beïnvloeden of bevorderen spelen een rol. Gedrag, vaardigheden en de omgeving van een individu hangen dus met elkaar samen. Om gezondheid te behouden en/of te bevorderen is het van belang om op al deze zaken in te zetten. Met het vaststellen van het gezondheidsbeleid stemt u in met de inzet op een integrale aanpak.

1.3 Ongelijk investeren voor gelijke kansen op gezondheid

Gelijke kansen op gezondheid en gebiedsgericht werken is een van de voorgestelde kaders bij de uitwerking van het gezondheidsbeleid. Met het vaststellen van het gezondheidsbeleid geeft u de ruimte om daar waar we een stapeling van opgaven zien, extra inzet te plegen. Met een stapeling van opgaven bedoelen we dat er sprake is van meerdere vraagstukken zoals: moeite hebben met rondkomen, eenzaamheid, vergrijzing, huisvesting, etc. Samen met inwoners en professionals kijken we welke vraagstukken op het gebied van preventie en gezondheid spelen in een kern of wijk. Dat betekent dus dat we niet in de hele gemeente hetzelfde hoeven te doen, maar dat we kunnen differentiëren.

1.4 Het gezondheidsbeleid draagt bij aan de sustainable development goals (SDG's)

Een inclusieve samenleving, biodiversiteit en de energietransitie. Niet alleen gemeenten in Nederland dragen bij aan deze thema's, maar ook gemeenten in andere landen werken hieraan. Gezamenlijk werken zij aan de wereldwijde duurzaamheidsagenda. Ook de gemeente Steenwijkerland is aangesloten bij de Global Goals gemeenten en wil zich inzetten voor de 17 SDG's. Dit gezondheidsbeleid draagt bij aan een groot aantal van deze doelen. In bijlage 7 geven we aan welke prioriteit aan welke SDG's bijdraagt.

2.1 Hiermee zetten we de rijksbudgetten in voor het uitvoeringsplan

Door de te ontvangen SPUK budgetten in te zetten voor het uitvoeren van het gezondheidsbeleid 2023-2026 kunnen we concreet werken aan de prioriteiten die zijn voorgesteld.

Kanttelingen en risico's

1.1 Gezondheid in alle beleid is noodzakelijk om doelen op gebied van gezondheid te bereiken

Gezondheid staat niet op zichzelf. Om verschil te maken moeten we samenhangend beleid ontwikkelen en meer inzetten op preventie van ziekte en het bevorderen van gezondheid. Vanuit verschillende beleidsterreinen werken we al aan onderwerpen die ook gezondheid raken. Bij het opstellen van het uitvoeringsplan sluiten we aan bij bestaand beleid en kijken we naar mogelijkheden om gezondheid nog meer aan de verschillende beleidsterreinen te verbinden. Soms kunnen dit ook lastige afwegingen zijn. Zijn we aan het betuttelen of beschermen we onze inwoners? Bijvoorbeeld als we in de omgeving iets niet toestaan omdat we weten dat de kans op ongezond gedrag dan groter is. Welk belang weegt dan zwaarder? We vragen uw raad om ook bij vaststelling van toekomstig beleid het perspectief vanuit gezondheid mee te wegen in uw besluitvorming (gezondheid in alle beleid).

1.2 Concretisering is noodzakelijk om te werken aan doelen

Het gezondheidsbeleid biedt het kader voor de inzet op gezondheid in Steenwijkerland. We zien het opstellen van het gezondheidsbeleid als start. Daarom zijn deze kaders hoofdlijnen met ontwikkelrichtingen en nog geen concrete keuzes over het 'hoe'. Activiteiten en interventies beschrijven we in het uitvoeringsplan. Concretisering is noodzakelijk om doelen te bereiken. Het vraagt om strategisch partnerschap en een goede preventie infrastructuur. Samen met inwoners en professionals bepalen we hoe we dit vorm kunnen en willen geven. Ook maken we afspraken over de

regionale ketenaanpakken, monitoring en de manier waarop we samen leren. Zo bouwen we samen verder aan gezondheid.

1.3 Inzet op gezondheid en preventie vraagt een lange adem

Gezondheid staat niet op zichzelf en ook preventie is afhankelijk van veel verschillende factoren. Daarom zijn resultaten niet altijd snel zichtbaar, maar pas op de lange duur. Dit betekent dat we met de kaders voor het gezondheidsbeleid aan uw raad vragen te kiezen voor een stip op de horizon. We verbeteren het gezondheidsbeleid continu op basis van nieuwe inzichten en kennis vanuit zowel de praktijk als de wetenschap. Dat betekent dat we regelmatig met elkaar stil moeten staan bij de vraag: 'zijn we nog op de goede weg?'.

Duurzaamheid en social return

Gezondheid is van grote waarde voor ons allemaal. Gezondheid gaat over het vermogen om je aan te kunnen passen, kwaliteit van leven, meedoen in de samenleving, dagelijks functioneren, mentaal welbevinden en de omgeving waarin je woont. Gezondheid staat dus niet op zichzelf. Als gemeente werken we daarom vanuit een brede kijk op gezondheid.

Financiële toelichting

Voor uitvoering van het GALA worden aan gemeenten financiële middelen beschikbaar gesteld via een subsidieregeling: Specifieke uitkering ten behoeve van sport- en beweegstimulering, het bevorderen van cultuurparticipatie, gezondheidsbevordering en het versterken van de sociale basis 2023-2026. Hierin komen bestaande onderdelen (bijvoorbeeld Combinatiefuncties, Kansrijke Start, Sportakkoord) en nieuwe onderdelen (bijvoorbeeld Eén tegen eenzaamheid, Valpreventie en Welzijn op Recept) bij elkaar in één aanvraag die technisch verloopt via een Specifieke Uitkering (SPUK). In totaal gaat het om 15 onderdelen.

Voor het bepalen van de bedragen per gemeente hanteert het rijk een verdeelsleutel die onder andere gebaseerd is op inwoneraantal. De bedragen gelden voor de periode 2023 tot en met 2026. Voor onze gemeente zijn de volgende financiële middelen beschikbaar:

2023: € 804.451

2024: € 796.109

2025: € 796.110

2026: € 631.128

In bijlage 8 is een overzicht toegevoegd waaruit blijkt hoe deze bedragen zijn opgebouwd. Om ook van deze middelen gebruik te maken voor 2024 - 2026 moet voor 30 september 2023 een integraal plan worden ingediend bij de VNG. Zoals we uw raad in de informatienota van mei 2023 hebben aangegeven, gebruiken we het gezondheidsbeleid als integraal plan wat we in moeten dienen voor GALA.

Besteding middelen 2023

Ook voor 2023 hebben we, met terugwerkende kracht, financiële middelen ontvangen voor het volledige jaar. Voor een gedeelte van het budget voor 2023 zijn al concrete uitvoeringsafspraken gemaakt en voor een deel van de budgetten nog niet. Samen met partners kijken we of er nog behoefte is aan aanvullende activiteiten. Daarbij waken we ervoor dat dit niet ten koste gaat van uitvoering van al bestaande plannen. Liever één ding goed dan twee dingen half. Deze afweging maken we samen met onze partners.

Het opstellen van de plannen in deze fase vraagt om personele capaciteit, dit hebben we in de informatienota over het proces van het gezondheidsbeleid ook al aangegeven. Capaciteit die we niet volledig op kunnen vangen binnen de reguliere formatie. Deze extra capaciteit financieren we uit deze SPUK uitkering voor 2023.

Per onderdeel mogen we eenmalig maximaal 20% overhevelen naar 2024. Omdat het een SPUK uitkering betreft betekent het niet besteden van middelen (op de 20% overheveling na) dat deze

terugvloeien naar het Rijk. Daarom kijken we of er activiteiten of programma's zijn die we nu financieren met middelen die uw raad in de begroting beschikbaar heeft gesteld vanuit eigen gemeentelijke middelen en die inhoudelijk en qua voorwaarden passen binnen de SPUK. Voor de onderdelen waarop we het budget niet volledig besteden bekostigen we deze dan eenmalig uit deze rijksmiddelen. Dit heeft mogelijk tot gevolg dat er op andere budgetten sprake is van onderbesteding.

Besteding budget 2024 – 2026

Na vaststelling van het gezondheidsbeleid gaan we aan de slag met het uitvoeringsplan (inclusief begroting). Het voorstel is om de budgetten die we vanuit de SPUK ontvangen van het Rijk in te zetten voor het uitvoeren van het gezondheidsbeleid.

De 15 onderdelen waaruit de SPUK bestaat zijn voor een deel nieuwe onderdelen (10) en voor een deel bestaande onderdelen (5). Het gaat dus voor een deel om middelen die we al ontvingen maar die nu gebundeld zijn in een brede SPUK. De hoogte van bedragen van sommige onderdelen zijn wel aangepast. Voor het budget Brede regeling combinatiefuncties zijn al uitvoeringsafspraken. Dit gaat om een bedrag van € 240.476. Voor de overige onderdelen geldt dat er nog geen concrete uitvoeringsafspraken zijn voor 2024-2026. Deze middelen zijn dus nog vrij besteedbaar (binnen de voorwaarden van de SPUK). In bijlage 8 is een overzicht opgenomen met de nieuwe onderdelen, bestaande onderdelen en bestaande afspraken. Onder een aantal voorwaarden is het toegestaan om te schuiven met budgetten tussen onderdelen. Dit lichten we in bijlage 8 ook kort toe.

Het uitvoeren en monitoren van het uitvoeringsplan en de verantwoording richting Rijk vragen ook coördinatie en afstemming. De bedoeling is dat we deze middelen zoveel mogelijk in extra uitvoering inzetten en zo min mogelijk in ambtelijke beleidscapaciteit. Bij het opstellen van het uitvoeringsplan kijken we kritisch naar wat past in de huidige formatie en waar mogelijk toch extra inzet gevraagd wordt. Dit nemen we mee in de begroting horende bij het uitvoeringsplan.

Communicatie en participatie

Inwoners en professionals zijn op verschillende momenten betrokken geweest bij het opstellen van het gezondheidsbeleid. Onder andere op de bijeenkomst van 10 mei 2023. Daarnaast hebben we aan verschillende inwoners en professionals gevraagd om mee te lezen met conceptversies van het gezondheidsbeleid. De adviesraad sociaal domein en de GGD IJsselland zijn ook benaderd met de vraag om advies uit te brengen over het concept gezondheidsbeleid (zie bijlagen). Het college heeft per brief een reactie gegeven op de adviezen (zie bijlage *reactie op het advies van de adviesraad sociaal domein* en bijlage *reactie op het advies van de GGD IJsselland*).

Communicatie is een erg belangrijk onderdeel van het uitvoeringsplan. Hiermee bedoelen we communiceren in duidelijke taal maar ook de manier waarop we inwoners kunnen bereiken en stimuleren. Met het opstellen van het uitvoeringsplan zullen we ook bepalen wat er nodig is voor inzet van communicatie (capaciteit en middelen) en dit meenemen in de aanpak en begroting.

Uitvoering en planning

Het gezondheidsbeleid biedt het kader voor de inzet op gezondheid in Steenwijkerland. Na vaststelling van het gezondheidsbeleid gaan we samen met inwoners, lokale en regionale partners aan de slag met een uitvoeringsplan. Samen kijken we welke vraagstukken spelen in een kern of wijk. Dat betekent dus dat we niet in de hele gemeente hetzelfde hoeven te doen, maar dat we kunnen differentiëren. Bij het opstellen van het uitvoeringsplan zullen we hierin keuzes maken.

Het gezondheidsbeleid 2023-2026 zal als integraal plan van aanpak ingediend worden bij de VNG ten behoeve van de regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en sociale basis 2023-2026. Omdat een integraal plan van aanpak voor de periode 2024-2026 een van de voorwaarden is om gebruik te maken van de SPUK.

We informeren uw raad graag t.z.t. over de uitwerking van het uitvoeringsplan in een werkvergadering. En we zullen u in de reguliere planning en controlcyclus over de voortgang van de uitvoering, of eerder indien nodig.

<i>Wanneer</i>	<i>Wat gaan we doen</i>
Voor 1 oktober 2023	Indienen van het gezondheidsbeleid 2023-2026 als integraal plan van aanpak bij de VNG voor onderbouwing van de GALA middelen 2024 tot en met 2026.
Q3/Q4 2023	In gesprek en vertalen van het gezondheidsbeleid naar een uitvoeringsplan 2024. Met daarin ook afspraken over de 5 ketenaanpakken met lokale en regionale inzet en over monitoring en bijsturing met samenwerkingspartners.
Q1 2024	Uitvoeringsplan ter informatie naar de gemeenteraad

Is het besluit openbaar?

Ja

Besluit

Het college legt het volgende voor aan de gemeenteraad:

1. Het gezondheidsbeleid 2023-2026 vast te stellen.
2. De te ontvangen Spuk-budgetten van het rijk in te zetten voor het uitvoeren van het gezondheidsbeleid 2023 – 2026 en hiervoor de begroting aan te passen.